

PAZETA

REVISTA

REVISTELOR

PLERARA

Proletari din toate țările, uniți-vă!

pag. 3:
**MAIAKOVSKI:
VERSURI**

pag. 4-5:
**O POVESTIRE
de D. R. POPESCU**

Anul X. nr. 21 (480) — Joi 23 mai 1963

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 50 bani

Salutul C. C. al P. M. R., Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri

prezentat de tovarășul Emil Bodnăraș

Către Conferința pe țară a Uniunii artiștilor plastici din R. P. Română

Dragi tovarăși,

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, Consiliul de Stat și Consiliul de Miniștri transmit Conferinței pe țară a Uniunii artiștilor plastici un salut călduros și-i urează succes deplin în desfășurarea lucrărilor.

Artiștii plastici, împreună cu toți oamenii de artă, aduc o contribuție prețioasă la îmbogățirea vieții spirituale a poporului, la dezvoltarea patrimoniului artei noastre naționale și a culturii socialiste.

Sub influența transformărilor revoluționare, înfăptuite în țara noastră în anii puterii populare, în condiții sociale noi care asigură artiștilor posibilități nelimitate de manifestare a talentului și energiei lor creatoare, artele plastice cunosc o puternică și constantă înflorire.

Continuând tradițiile realiste ale artei plastice românești, călăuziți de principiile realismului socialist, pictorii, sculptorii, graficienii au îmbrățișat un vast cimp de teme noi, izvorite din lupta revoluționară a poporului și a partidului, din realitatea nouă, socialistă. Au fost realizate numeroase opere de artă valoroase care oglindesc chipul omului nou, constructor al socialismului, munca avântată ce se desfășoară pe întregul cuprins al patriei.

Artiștii aparținând generației vișnioase și-au arătat în acești ani întreaga măsură a posibilităților lor creatoare, ajungând la îndeplinirea celor mai înalte năzuințe artistice. Alături de ei, s-a format și a crescut o generație de tineri ce-și afirmă cu vigoare personalitatea artistică, curciner un loc de cinste în creația plastică.

În trecut, marea masă a poporului era ținută departe de comorile artei și ale culturii, mulți creatori de geniu rămăneau izolați și neînțeși. Artiiștii zilelor noastre găsesc un izvor de mari satisfacții în faptul că de rodul activității sale creatoare se bucură milioane și milioane de oameni.

Trăim cea mai măreață epocă din istoria patriei. În țara noastră socialismul a triumfat definitiv în orașe și sate. Pătrunse de elan patriotic și energie creatoare, clasa muncitoare, întregul nostru popor, sub îndrumarea conducerii a partidului, obțin victorii istorice în fătura vieții noi. Se înfăptuiește cu succes grandiosul program de desăvârșire a construcției socialiste, elaborat de cel de-al III-lea Congres al Partidului.

Istoria o demonstrează că epocile bogate în evenimente remarcabile de ordin social și politic dau și artiștii pe măsura lor, capabili să întrupeze realitatea în opere de artă nemuritoare. Construcția societății socialiste oferă artiștilor plastici, ca și tuturor creatorilor de artă, un izvor inepuizabil de inspirație, un univers nemărginit de teme și subiecte de mare forță emoțională. A înfățișa în piatră, în bronz, în lemn sau pe pânză imaginea luminoasă a lumii de azi, chipul omului nou cu bogata sa viață sufletească, optimismul și entuziasmul său, eroismul celor care au luptat și s-au jertfit pentru fătura unei vieți mai bune — aceasta este misiunea nobilă care revine artiștilor societății noastre socialiste. A și că talentul sau stilul se adresează poporului în mijlocul cărui s-a născut, că arta sa contribuie la transformarea conștiinței oamenilor, la înobilirea lor spirituală, la însușirea în muncă a făuritorilor de bunuri materiale și culturale ale societății — iată suprema satisfacție a artiștilor creației.

Artiștii noștri leagă realizarea unor asemenea opere de cunoașterea și înțelegerea profundă a realității, de pătrunderea în miezul relațiilor dintre oameni, în bogata lor viață sufletească. Nenumărate aspecte ale realității, neexplorate încă de artiști, așteaptă să-și găsească intruchiparea în noi opere de artă.

Lărgirea orizontului tematic ridică în fața artiștilor numeroase și complexe probleme de creație. Adevărată operă de artă trebuie să emoționeze și să convingă prin pastelul ei, care artiștii o pun în plină mărșărie, prin înalta sa măiestrie artistică.

Fiecare epocă aduce în tezaurul culturii mondiale o

notă distinctă, îmbogățind gama formelor și modalităților de expresie artistică. Artă realist-socialistă este prin natura ei o artă inovatoare, ea deschide cele mai largi posibilități de afirmare a unei mari varietăți de stiluri în creație. Ei li sînt străine însă inovațiile privite ca un scop în sine, tendințele formaliste, deformările impuse la absurd, imitațiile diferitelor curente și școli artistice, cit și plătitudinea și cenușii, redarea naturalistă a realității, pentru că acestea duc la consumarea sterilității talentului, răpesc opere de artă forțate emoțională.

Unul dintre marii noștri pictori, N. Tonitza, spunea că adevărații creatori au avut întotdeauna groază de extravaganțe și de atitudini cu orice preț inovatoare, ei fiind întotdeauna firești și simpli, că orice creație, dacă nu e scldată în acel duh de viață, rupt din însuși suflul artistului — cum îl numea el — nu e operă de artă. Visind la „societatea muncii pentru toți — și a libertății pentru toți”, Tonitza vedea arta pusă la adăpostul oricăror concesi și trafici pe care le impunea societatea burgheză și prevedea timpul cînd „creația își va lua zborul către orizonturile largi și senine către care de mii de ani suflul artiștilor tinde necontenit”.

Dragostea pentru frumos a caracterizat poporul nostru întotdeauna. Chiar și în condiții vitrege de dezvoltare, el a creat neasemuite valori de artă populară. Cu atât mai mare este receptivitatea sa artistică în condițiile dezvoltării de azi.

Artiștii noștri nu creează pentru un grup restrîns de rafinați și snobi. Contribuind la educarea gustului estetic al poporului, la cunoașterea de către acesta a înaltelor valori ale culturii, adevăratul artist este deosebit de sensibil la emoțiile trezite de arta sa în conștiința celor mulți, această conștiință pentru artist o mîmăiește bucuria de creație.

Creația artistică se bucură de atenția și grija permanentă a partidului și guvernului. Conștient de pericole și de stă: examinează în prezența mîmăii de spornici a fondurilor pentru achiziționarea de lucrări artistice, de îmbunătățire a condițiilor de creație și de trai ale artiștilor plastici.

O mare însemnătate pentru dezvoltarea artelor plastice o are activitatea Uniunii artiștilor plastici.

Dezbaterea problemelor fundamentale ale creației artistice, sprijinirea plină de grijă a creatorilor și îndrumarea acestor tineri, în vederea valorificării lor mai depline a sa promovării, promovarea în relațiile dintre artiști a unui spirit de înaltă solidaritate, criticarea manifestărilor de individualism, a spiritului de grup, a izolării de viață — sînt pentru Uniunea artiștilor plastici preocupări de prim ordin.

Se face simțită nevoia unei mai intense activități teoretice și critice, care să îmbogățescă gândirea științifică în domeniul artelor plastice, să lărgescă occasional ideologic al artiștilor, să combată ideologia burgheză, curentele decadente în artă.

Înțelegerea concepției marxist-leniniste despre artă și societate și promovarea pe scară largă a acesteia este o sarcină și o apăsătoare misiune activă în artă și în viața pentru construcția socialismului, pentru creșterea nobilă a pașii și a înălțării între popoare.

Artă realist-socialistă se afirmă cu vigoare, conștient noi și noi succese în țările socialiste. În lumea capitalistă artiștii de seamă se plasează pe pozițiile realismului, manifestîndu-și opoziția deschisă față de arta decadentă. Una din sarcinile importante ale Uniunii artiștilor plastici este aceea de a dezvolta și lărgi necontenit, în scopul promovării artei realiste înaintea, legăturii cu artiștii plastici din țările socialiste cit și cu artiștii plastici din celelalte țări.

Partidul și guvernul, toți oamenii muncii își exprimă convingerea că artiștii țării noastre vor da contribuția lor nouă operă de valoare — măturice vie a zilelor glorioase pe care le trăim.

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român
Consiliul de Stat
Consiliul de Miniștri al R. P. R.

ION JALEA

PERSPECTIVE

Conferința Uniunii artiștilor plastici constituie, fără îndoială, evenimentul cel mai de seamă al vieții noastre artistice din ultima vreme. Celor trei sile de discuții creatoare, de confruntare a opiniilor, au dus la stabilirea unui punct comun de vedere asupra sarcinilor care stau în fața artiștilor din Republica Populară Română. Impresionantă a fost unanimitatea cu care pictorii și sculptorii, graficienii și artiștii de artă din toate generațiile au subliniat, în timpul dezbaterilor, succesele obținute de creația realist-socialistă. În imnurile participanților la conferință, ale tuturor artiștilor din țara noastră, Salutul Comitetului Central al Partidului, Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri, prezentat de tovarășul Emil Bodnăraș, a avut un răsunet adînc, emoționant. El a demonstrat încă o dată prețuirea de care se bucură munca noastră în cadrul vast al revoluției culturale, constituind, în același timp, un îndemn însușitor pentru realizarea sarcinilor noastre. Creațiile de vînt acum ale artiștilor sînt, desigur, valoroase, ele reprezintă o etapă în desăvîrșirea acelor activități nobile creatoare, care sînt răspundătoare în derul arătate de partid și de popor.

Luorările conferinței au demonstrat că, pe calea spre realizarea unei arte pe măsura minunatăe epoci pe care o trăim, se pot obține progrese însemnate. Poporul talentat, autor al unor opere de mare valoare artistică, a dat

de-a lungul veacurilor, un exemplu minunat de simț plastic. Tradiția artei populare, a creației marilor înaintași se cere continuată cu entuziasm. Prin sistematizarea celor mai directe și mai vii legături cu oamenii muncii, se poate rezolva o problemă atât de importantă ca aceea de educarea estetică a poporului și a destinației operelor noastre. Cine mai poate apela urechea la glasul tot mai izolat, mai anacronic, al unor artiști occidentali care au pretenția să afirme că arta lor „nu poate fi înțeleasă de contemporani” și că „numai viziunea va fi în stare s-o judece”. În lăurile la care vînt s-a demonstrat că de bogată este realitatea noastră contemporană, cit de profund este universal moral al oamenilor care construiesc socialismul în Republica Populară Română. Pictorii, sculptorii, graficienii au înalta îndatorire de a insera în linia, în culoare, în volum, profilul minunatilor oameni ai muncii. O artă viguroasă, capabilă să cuprindă întreaga poezie a vremii noastre, care să excludă cu hotărîre orice artificii exterioare, snobismul, ermetismul aceasta e arta de care avem nevoie. Stilurile personale pe care le înglobează realismul socialist, înnoirea necontenită a mijloacelor de expresie sînt, practic vorbind, inepuizabile.

Dezbaterea conferinței au subliniat caracterul popular al artei, care nu se reduce la o simplă descriere „plotonască”; Impresii fugare, obținute în timpul unei documentări scurte se

cer adîncite, prelucrate temeinic într-o cunoaștere profundă, pentru crearea acelor imagini puternice, convingătoare, a epoci. O artă care să se adreseze poporului, care să fie înțeleasă de popor, iată țelul major al artiștilor noștri. Am fost deosebit de bucurosi să recunoaștem în cuvintele adresate conferinței de către delegatul confrărilor noștri, scriitorii, aceiași năzuințe care ne însușeștem și pe noi. Un rol însemnat revine și criticii de artă. Promovînd cu curaj, de pe pozițiile ferme ale marxism-leninismului, o analiză principială, a creației artistice, criticii plastici vor contribui la orientarea ei, cit și la popularizarea în rîndurile largi ale poporului a artei plastice. Criticii trebuie să-și spună și de acum încolo cuvîntul în mod deschis, cu obiectivitate, cu dragoste și respect pentru arta realismului socialist. În același timp, o și mai largă valorificare a moștenirii noastre artistice, se impune cu o deosebită pregnanță. În colaborare cu editurile, cercetătorii și istoricii de artă au datoria de a face eunoscute comorile artei noastre clasice și contemporane, într-o măsură mult mai mare decît au făcut-o pînă acum.

Cu fata spre realitatea contemporană, artiștii din țara noastră vor duce creația lor spre o strălucire minunată. E o hotărîre pe care am deslușit-o în cuvîntul participanților la conferință și pe care cu toții vom lupta să o realizăm cit mai curînd.

S. DAMIAN

COMPOZITIE-SUBIECT ÎN PROZĂ

MIRON RADU
PARASCHIVESCU

Ultima ratio

Te vreau să-ți dai seama că jurămîntul
Și nevăzute porți să-ți le porți
Legat de lume, liber pe pămînt
Și fără teamă de potrivnicul sorți.

Deplin în tot ce faci și dăruit
Celor ce sînt și celor care vin
Să n-ai nici scut, nici cuget curvit
Nici în pahar sau inimă venin.

Tu stăpînești de lungi devălmășii
Tărîna unui anic dîmîr,
Da'n patria tot, roșu transdăria
Că operi pacea viilor s-o știi.

Micunio, scribo și fătornicio
Nu-ți dau nici anpi nici lăria, dar
În pieptul ce-ți cunoaște amelia
Fii sinuoș și ferm ca un hotar.

Ciriele criticii sînt citatele celebre (de și acesta e citat?). Sprijinit pe o metaforă ingenioasă, pe un aforism omopos de un mare prestigiu, criticul lasă impresia că merge destul de sprinter. Nu se mai bagă de seamă că se potrivește la ficțiune pas. Deși nouă, criticul nu ne face plăcere să fim tratați ca niște pacienți, sînt demonați în care lipsa noastră de energie, înaltă, apare vizibilă. Imputarea de ni se rezervă de obicei, că nu ne încumăm să depășim simplele încumări în definierea stilurilor artistice, în caracterizarea construcției, a organizării subiectului, nu o putem înălțura țese. Dacă în analiza la obiect observăm că construcția sînt pătrunzătoare, structurarea particularităților estetice din creație, unii scriitori au de pe o artă mai înaltă a literaturii se efectuează încă extres de timid. Și referințele literare, folosite în aceste cazuri, rămîn, în genere, la un stadiu inițial. Nu trebuie să se vază, de aceea, cînd avem exclamații de exasperare, de pildă la reproducerea, mare și mare, a înfăptuirii pe care o stabilim în literatura noastră și analiză ca mijloc de diferențiere artistică a scriitorilor. O eroare? Nu am cum să înțelegem vreo afirmație a

criticului „Vieții românești”. Distincția ne apare însă astăzi ca prea elementară, un îndepărtat punct de pornire. Poate ea să epuizeze varietatea direcțiilor promovate de proza contemporană?

Criticul este o sentinela la poarta literaturii și triera ideologică pe care o întreprinde cu discernămint și înțelegere a un rost însemnat. Numai că misiunea lui implică și încurajarea căutărilor fecunde, crearea unui cimp larg de desfășurare tipurilor de compoziție, modalităților de exprimare compatibile cu principiile realismului socialist. Cu schemele primare (de genul creație-analiză), valabile dar neîndeplinite în cuprinderea viziunilor artistice, critica se menține la o terminologie vagă, stereotipă, ineficientă.

Cum reacționăm în fața unor tentative radicale, de accentuare a extremelor, manifestate uneori în proza contemporană? S-a remarcat de exemplu năzuința unor scriitori de a obține o autenticitate supremă, prin notarea observațiilor directe, neîntrețate, cu caracter de relatare, sfidînd adesea normele construcției gramaticale, ale subiectului, ale diversității tipologice. Sau, la Polul opus, proclamarea declarată, ostentativă a convenției, avizarea cititorului că textul are dimensiuni de parabolă, utilizarea simbolurilor, a analogiilor, a antitezelor aliterice chiar în cadrul realismului narativ. La un capăt coborîrea romanului pînă la documentar și reportaj, la celălalt ridicarea pînă la mit și hiperbolă, la poezie, și totuși fără a se ieși din hotarele realismului. Între ele, nenumărate formule intermediare și bineînțeles, tipul clasic de construcție, cea mai solidă expresie a realismului, cu caractere bine cristalizate, cu o dezvoltare marcată progresiv, cu un dezvoltămint pregătît ca un sfîrșit logic al acumulărilor.

Proza literară marșăie din diferite faze și gînduri în ultimii ani, discuții interesante despre direcții ale prozei literatură-evenimentului și literatură-destinului (după o formulare a lui K. Simonov); efectele de dramaturgizare și ale subiectului „descuțat” — alăturare de întîmplări; episoade noționale, intersecție a artei cu știința (reflex al comentariilor asupra prozei lui Thomas Mann) etc. Cu un stil modern în poezie, a revenit ideea necesității dezvoltării în mod primordial a magistralii literaturii: proiecția mișcărilor individuale pe dimensiunile evoluției istoriei, în concordanță cu imensa activitate creatoare eliberată a maselor. Energia investită în scopuri generoase, în cîntatul socialismului, este o trăsătură a contemporaneității. Romanul tipurilor proeminente, romanul situațiilor de cogitare și evidențiere a noului, romanul de tip clasic, benefic al condițiilor optime în afirmarea sa.

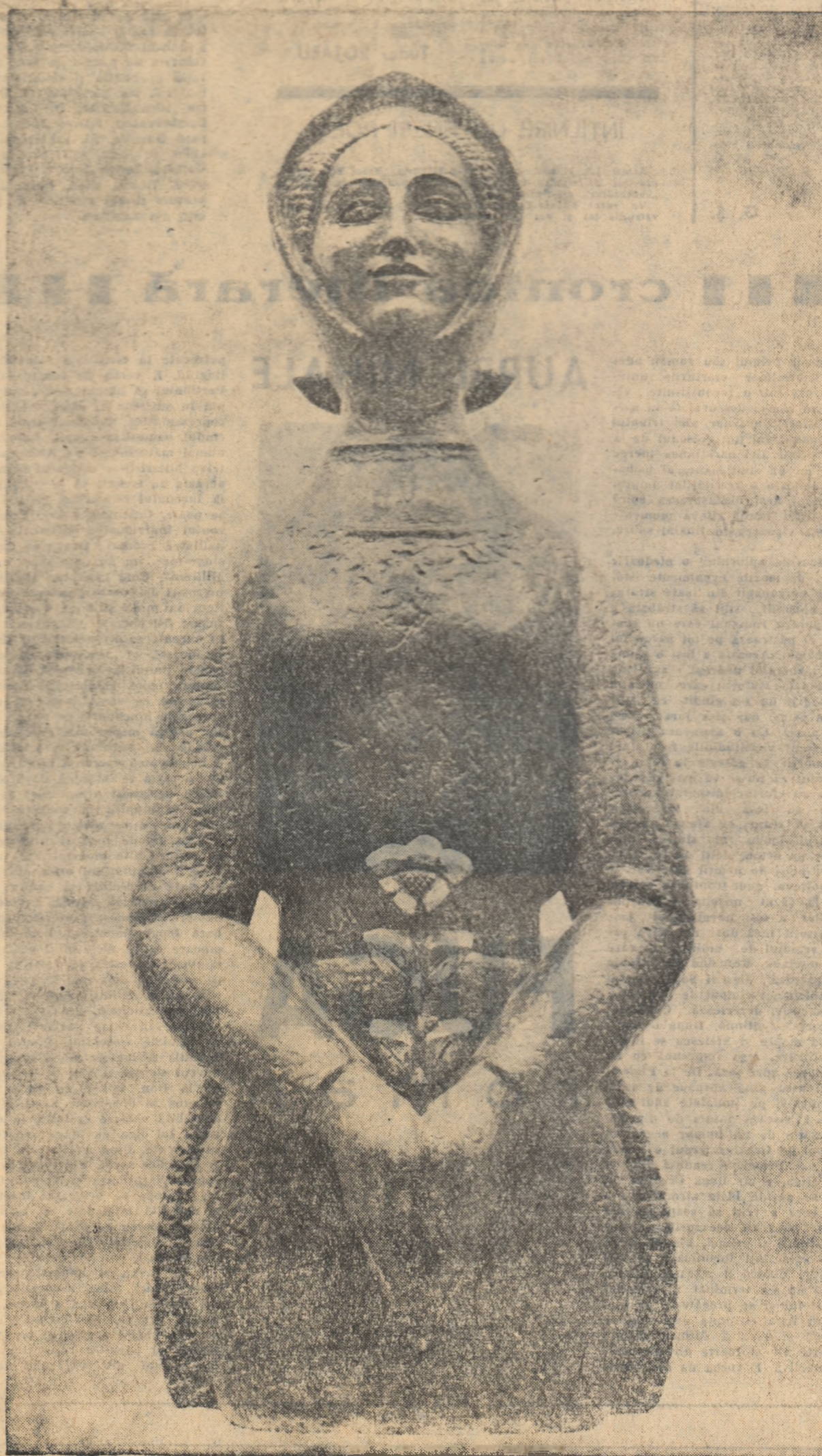
Eficienta artistică a prozei depinde de viziunea de la care pleacă scriitorul, de corespondența substanței cu modul de naratare. Nimic nu împiedică însă critica să cerceteze în studiul de specialitate și problemele construcției în literatura nouă, să indice traseele pe care se desfășoară evoluția romanului contemporan. Orișicum ea este datoră să generalizeze mai documentat experiențele cucerite, să califice tipurile de compoziție, să le evalueze în funcție de cerințele realismului socialist.

O polemă rezistentă la trecerea vremii: într-un articol care a căpătat un caracter programatic, („Camil Petrescu, teoretician al romanului” — „Viața românească” nr. 1 (1939), G. Călinescu nega valabilitatea unor dintre tezele emise de autorul Partidului lui Procop. Reținem argumentele prin care se dovedea încoștența opiniei lui Petrescu împotriva pe atunci și de Camil Petrescu, asupra inferiorității lumii rurale față de cea citadină, ca obiect de inspirație al romanului. Pe baza deosebiri dintre automatism și reală complexitate (care nu se supune unor ierarhizări fizice), G. Călinescu fundamenta cu siguranță un aspect al tipologiei realismului. O altă latură a discuției ne solicită însă acum atenția. G. Călinescu arată că ar fi o problemă

(Continuare în pag. 6)

ION IRIMESCU
„Floarea”

(Muzeul de artă al R.P.R.: Expoziția de artă plastică)

VICTORIA ANA TAȘAȘAN: „Cadente”

„Măria poeziei se diferențiază adesea în chip treptat de aspectul vaporos, de autenticitatea inconștientă, al literaturii...”

PLATON PARDĂU: „Arbori de rezonanță”

Platon Pardău are ceea ce se cheamă suflet, un elan autentic, respiră firesc în lumea reprezentărilor metaforice și manifestă o bineînțelesă familiaritate directă cu aspectele de viață socială vizuale în aspectul lor concret, viu, versurile sale sunt pline de volum și simț stăpânite de patosul unui bărbat, al simțurilor prin vibrații înalte poetice...

MIHAIL PETROVEANU: „Profiluri lirice contemporane”

Sănte dintre poezii cel mai reprezentativ pentru rândul și timbra poeziei noastre contemporane este Mihail Petroveanu cu intenția de a stabili naționalismul propriu întru de a stabili un contemporan. Alegerea criticilor este în acest caz creatorii cu o preocupare îndesată din generația mai vârstnică și prima dintre preocupările sale a fost aceea de a-și privi în perspectivă propria creație...

REVISTA REVISTELOR STEAUA

nr 3/1963

CELIA DELAVRANCEA

„Amintirile se joacă în infinitul memoriei cu ștengăria unui copil care face baloane cu spuma de săpun. Evenimentele unei vieți se supra-pun în trecuturi lor și și se ivesc trunchiate, șterse, luminate fragmentar, modulate de timp...”

MIHAIL NOVICOV

„Mi se pare că discutați despre poezie organizată de către filiații de „Tinerii Poet” și în jurul lor s-a înscris ca o acțiune interesantă în cronica vieții noastre literare locale pentru că vorbitorii — în conștiința matematică — în-au avut un scop definitiv, și s-au mărginit, fiecare, să împărtășească doar o singură idee, o singură temă...”

TUDOR ROTARU

„În ziua de 16 mai a. c. s-a avut loc în cadrul filialei din Timișoara a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. un coloquiul de poezie pe tema: Inovația în poezia și reflecția artistică...”

INTILNIRE CU TINERII POETI

„Astăzi, joi, 23 mai, ora 18, la Biblioteca „Mihail Eminescu”, are loc o întâlnire între tinerii poezii publici în colecția „Luceferul” și clubul lor...”

CELIA DELAVRANCEA

„Eu sint așa de ușoară, zbor cind merg, n-am să simt nici o înepătură. Să vă vedem de dumneavoastră, bărbăți, dacă ajugeți până la capăt!” S-a ales un juriu. După amiază toți viziștii au se înținat pe marginea plifului, Doamna A. S., cu fustiță scurată și ciorapi negri, se repezi. Tata și Al. Vlașcu, în pantaloni de burlăci, șosețe negre, pășeau după ea pe o cafea. Bista femeie gemea, țipa, se îndoaia de durere și...

MIHAIL NOVICOV

„Gânduri după coloquiul Timișoara”

CELIA DELAVRANCEA

„Zădăria verificării plată, seacă, în măsură unor cazuri să nu înțelegem și să ne simțim răniți...”

cronica literară

AUREL MIHALE

„Cu „Fuga” literatură noastră noastră nobilă deține primul său roman adevărat și războiului în Răsărit. Nu s-a scris în formă de reportaj, dar este în s-a-a concretizat în jură într-o reconstituire vibrantă de autenticitate, intuiții artistice puse la rămasă descurajare în asemenea încercări de rezolvări facile și schematice. Nu ignoră nici tributul pe care-l mai plătește și Aurel Mihale în romanul lui (tot episodul de la Odesa) acestor obicei și voi reveni asupra lor. Dar aici narativa merge răz potoniri, cel puțin trei sute de pagini, cu un simț sigur, al psihologiei soldaților și ofițerilor, cu o forță de evocare a realităților impresionantă. Invenția dramatică și surprinzătoare și deși desfășurarea epică încețoșată o bucată de vreme pentru a colecționa înaintea momentelor simbolice-sentimentale cam efeme, își regăsește vigoarea în finalul sobru, saturat de întrebări chinătoare...”

„Citește în Mihale o poezie încoloză de intențiile autorului o pleoacăre jubilată pentru fiul de român care se ocupă de marile evenimente istorice prin prin ample pinze cu o multitudine de personaje din toate straturile sociale, el printr-un sigur destiin de om obișnuit, alții să străbată o experiență revelatoare și tipică, de asemenea, pentru românul care nu conștientizează faptele din diferite puncte de vedere, ci păstrează pe tot parcursul narațiunii o singură perspectivă, a eroului principal. Aceasta a fost o primă idee ferită la autorul „Fuga” și povestea războiului nedrept, așa cum l-a trăit un jăran sărac, Dragomir Jiga, proaspăt căsătorit, care nu și-a putut niciodată probleme de politică internațională, nu s-a gândit că s-a putea împotrivi statului, ordinelor primite ca ostaș, dar și-a jurat „să-l iușure și pe Dumnezeu” ca să se înlocuiească. Cu o asemenea psihologie foarte răspândită, eroul, după ce a avut o scurtă violență în timpul atacului de la Stalingrad, înnebunind la gândul că nu și-a mai vedea altfel nevastă, sergentul Dragomir Jiga, caută cu eforturi disperate, supraomenești, cu o voință crâcnă, neîmpăcâtă, să lăasă din încercare. Aceasta este „fuga”. Fără alt obiectiv, decât să scape, să ajungă acasă, eroul își conduce rămășițele grupului prin pustul inens al stepelor, prin oazele de zăpadă. Mulți asemenea fugari pier pe drum, sleiți de oboseală, înghețați, bombardanți de aviația sovietică sau ușiți de nemții care vor să le ia caii. Numai foarte pușini ajung la Deboltove, unde frontal se refacă. Printre ei, cu sufletul cătrânit de moarte, (a văzut niștele prefîșnitor aliați), a cunoscut deaproape lașitatea ofițerilor, a fost nevoit să-și lase fratele în oamp neîngropat și a fi și Jiga însuși încercat doar de oțiva eromază. Dar nu mai poate să suporte acum regulimul de umilține la comanda comandă abardă, maiorul Clupagea îl cravasează; Jiga îl bagă pistolul mitralieră în pleș și-l sistează să parăscăie înfricoșat cimpul de instrucție. Apoi, înțelegind că-l așteaptă plutonul de execuție, dezertează. Caporalul Vanghele și furierul Stelescu îl urmează. „Fuga” continuă. După o etapă la Odesa, unde Vanghele rânit grav la coapsă moare și Stelescu se învetește rezușind să între la birourile de încadrare, Jiga împreună cu un nunciator, comunist, Spiru, evadat din lagăr, pleacă spre țară. De la Ploiești rămâne singur și călătorește fără să se oprisează până aproape de satul lui. Acasă, al eși îl ored de mult mort; bunică-și pe jumătate adormită, pe jumătate trează îl se pare văzându-l că-l vizează înțora de dincolo, adică de pe lumea cealaltă. După o conversație de un humor negru cu bătrâna, Jiga așă că se scurge în la-lust-o înapoi pe Crăstina (eroul o fusese într-o permisiie și n-apsucea să se cunune cu ea). Femeia e readusă din nou acasă. Și cind „fuga” și-a atins obiectivul, Jiga, e iar lângă Crăstina, în satul său bruce, în conștiința dezertorului se aprinde ideea ațose că s-a zăbăuit în zadar. Realitatea apocaliptică de care a vrut să scape gonind spre țară, întorcându-se la existența lui anterioară cu neacuzare și, dar scurtează cel puțin de ororile războiului, bestialității și crimei, n-a dispărut. Ea l-a urmărit tot timpul, e aproape, să gata să-l înconjoare și să-l înhațe țară. La regiment nu se poate întoarce, fiindcă îl așteaptă Curtea marțială, în sat îl pîndesc Jandarmii, războiul nu s-a terminat, și romanul se încheie cu gestul lui Jiga, care își la pistolul și se pregătește de plecare, înțelegind decemdată după ce așă că nu și-a fugit încă este singura cale de scăpare din această realitate asurzătoare și înstrășă. Mihale găsește mijlocul de a face sensibil și o formă foarte vie și foarte directă omezează un complicat proces de psihologie colectivă. E vorba de distocărlie

„legali și o conversație abilită, ș.a.m.d. Pentru rolul pe care îl au deocădată toate aceste personaje în evoluția lui Jiga (evoluție lor vor săși erou în conștiința eroului) înțelegem că, în afară de această acasă și dindu-și seama că n-a scăpat de realitatea infernală pe care o are în față, Jiga se reflectă probabil la ideile episodul e lung și peste măsură. Tensiunea sufletească a istorisirii scade simțitor, M-ăș îl așteptat ca în aceste zile, cind e silit să rămână la Odesa și, ca dezertor, să frecventeze o lume în afara legii și care cuprinde fauna tavernei unde Stelescu vinde bilete de voie falsificate, exasperarea eroului să crească, sufletul lui jărnănesc, învâțat cu rinduirele tradiționale, să se oripeze și să se înăpsească într-o nouă experiență dureroasă. Dimpotrivă, Jiga trece într-un plan secundar, asistând la interminabila agonie a lui Vanghele și la aparițiile misterioase ale Fominei. Chiar personajele care populează această parte a romanului n-au, din nefericire, autenticitatea și realitatea psihologice eronate în altă parte cu bria. Mă gîndesc în primul rînd la lovacăle Voicilă și la teoriele lui despre psihologia soldatului. Plutonierul maior trimis de Antonescu pe front pentru că depășise cu oțiva centimetri dimensiunile reglementare ale burții circula plin de o seninătate reflexivă printre fugarii strîși la Krasni-Luci, împărindu-le mărîmimos flocoșile sale asupra armatei romine, în timp ce bucătorul strigă viol: „Treci la fasole, neamule!” Bine prinse, din cîteva linii, sint și figurile ofițerilor antonescieni: căpitanul Dabija, omoritorul de prizonieri, dar, sambru, nervos, ascundînd în fundul sufletului o frică teribilă că va trebui chinat să dea socotăță pentru ce a făcut, maiorul Ciupagea înfrîngîndu-și dintr-o dată, în momentul în care, gîndul numai în transportările de bunuri jefuite și expediate în țară. Nimic nu e însă caricatural. Dabija are o presanță reală și nu e lipsit de un curaj al disperării. Frangopol ascultă amuzat păcăleala pe care lofoșatul său de la moșie și Jiga l-au aranjat-o lui Von Taube, cind acesta a jînut cu orice preț să vinze mistreț... La polul opus se profilează figura de ofițer patriot a colonelului Boteanu. Mihale surprinde iarși cu inteligență, în îndurerarea stăpînita a acestui om, conștiința militarului integru, răvășită de întrebări dureroase. Pe lângă Voicilă, Dabija, Boteanu sau oamarzii de arme ai lui Jiga, Turlăciuc și Stelescu, Spiru și Fomina rămîn palizi, deși autorul le acordă o atenție superioară. Conventionalitatea portretului, individualizarea sumară așă aici somnolentă, vizuă adevărată, așă de prezent în rest, Fomina e tratată în culori pastelate și pare a descinde cu migărită erlene de pe capacul unei cutii cu bomboane în beciul de la Odesa. Spiru se multumește să jîină ușle discursuri. Chiar Marîn Vanghele, contrariu cu așia pregnanță realistă înaltă, împromășă și și stîlîni evanescent al episodului și moare apoteotic într-o țîșie de lumină, reprezentîndu-și lumea de mîine. Viziunea unitară, organică, profundă și exactă a acestui roman, seris în spiritul epicii sôbre și vîguroase a lui Rebreanu reclamă la o vîloare ediție reluarea întregului episod. Poezia adevărată, densă și gravă a cărții n-are nevoie de simbolurile oarecum exterioare, pe care autorul l-a îngrămădit în episodul de la Odesa. Ea însoțește reconstituirea figurată, halucinantă a realității în celelalte pagini. Sugestive simbolice răsar cu o deosebită intensitate toomază acasă unde poate nimeni nu s-a gândit la etc... Și cîne va cîi cațea lui Mihale nu va avea niciodată asanul subteran de la începutul romanului, cind dincolo de sîrmea erolilor sarăa lă se decide într-o bătălie cumplită al cărei ecou surd, îndepărtat și misterios, cu instinctul jărnănesc că se pregătește ceva în aer, în fundul pămîntului soldații îl înregistrează cuprinși de o mare neliniște. La fel, vibrația înghețată a aerului în nemărginirea stepelor de zăpadă, întîlnirea lîngurier în canalul cu flertură din casa jăranului norănean unde peoposea îngrăit, conversația nocturnă pe care, la Krasni-Luci, Jiga o ascultă desfășurîndu-se între maiorul Voicilă și un locotenent intrat într-o stare de descurajare absolută, zborul carbilor peste rămășițele epușilor adormite și îngropate în zăpadă sau așia alte detalii ale acestei reconstituiri inspirate capabile să te facă a retrăi efectiv experiența dramatică a eroului.

sărbătoarea recoltei

Se-nchinou
mai nainte,
la toți sfinții din ramă,
psalmi, ode...
Cu băutura
la cataramă
și alte străbune metode.

Zile și nopți,
al beznei convoi
noi l-am gonit
cu muncile holdei.

La noi,
sărbătoarea cea mai de soi
e „Sărbătoarea recoltei.”

Or mai fi sărbători -
asta se știe,
dar niciodată, în toată țara
nu s-a mai spus
cu atita
mindrie
că au rodit
sfecla, secara.

Mai bun
argument
nu avem
ca hambarul
care geme de grine-n
disperarea guzganilor.

Și-i om între oameni
și-n cinste-i
plugarul
și-i respectată
munca țărănilor.

Sint boabe de grâu la noi în vapoare -
sint lacrimi
în ochi
la burjiul pizmaș.

Și tenuri de sfeclă
leagă mai tare
sat și oraș.

Ai grâu mai mult - și nevasta, acasă,
are mai multă pinză să țeasă.

Niscaiva porci de rasă se cumpără, -
bani, școală, totul
saltă în cumpănă.

Încă un litru de lapte, - firește
încă un fînc al Republicii crește.
Mai puternic e spicul
în holde-aurii -
și glasul nostru
mai puternic
va fi.

Sărbătoare frumoasă!
An de an mai aleasă,
tu ne-veți
să aducem,
lăudind bucurăși,
cea mai bună secară
și-animale de rasă
și strugurii cei mai frumoși...

Eu strig
peste sate
să se zgîlție bolta,
fierbinte cuvintelor lavă
recolta-i putere,
eroism
recolta,
dați
mlinilor spornice
slavă!

1926

minuni

Ca un fund de butoi,
ca un disc regulat,
la Livadia,
luna
străjuia pe palat,
înundînd cu lumină,
fermecătoarea,
Livadia,
lumea
și marea.

Țărănime-n palate:
la odihnă venită!
Luna, năucă,
își oprește suigul.
Cu nutra-i turtită
ca o clătită
rămășă-n extaz, cum toți o cunosc, vi-
ușor s-o vedeți cum citește afișul:
„Marți
va vorbi
Maiakovski.”

Țarul însuși
aici,
sub lumina de fard,
gonea
după bilele de biliard.

Și-unde el
chiondorîș
la punctaje mereu
se uita,
în nechezul suitei,
- sint ani l... -
despre forma
și fondul
poeziilor
eu
le vorbesc la țărani.

Luna
se tulbură,
depărtîndu-se-n cecetă.

Eu sint
pe estradă
cu lumina în față
răsucindu-și pe degete
părul băloi
și barba rusească,
bucuroși sint
că-nvătă,
țărăni
din Tula și din Reazan.

Samovar
sclipitor
li-i obrazul încins.
Seriouși dacă trebuie,
dacă nu, rîd aprins.

Ce sint
Sovietele
cine nu știe, -
să guste ca mine
din bucurie:

unde alt
se mai poate
să citești în palate,
cui?
Țărănilor!
Ce?
Poezie!

O asemenea țară
cu ce s-o compar,
unde
s-o așii,
cu gîndul măcar?

Stau,
mă gîndesc
ce minunatie.
Dacă asta-i posibil,
cite or să mai fie!

După lecție,
văd,
ou ieșit din țărani,
ieri sărmani-sărăcăni,
azi Ivani-dolofani.

Sub un glob de lumină
cînd au ajuns,
unul
din ei
a rostit:
- Măi Mișka,
la inimă parcă
mi-a uns

rimulița, ști,
aia
de la stînga.

Și mult timp, Livadia
așa zumbăi
pe cărări aurii,
îngă ape-albastrii.

1927

mai

Ce era
întîi Mai
altădată!
Sărbătoare
carniere
umbra mea furisată.

Mă opream, mă uitam:
e-un cazac? E-un jandarm?

După culturi,
o șapcă
de muncitor.

Ne-nțineam,
dam parola,
o ștergeam binisor.

Treceam de Sokolniki,
ca răfăcătarii
prin poene
ascunși
de toți trecătorii.

Puneam
caraule
ce nu se înșeală.

Raportul,
șoptit,
l-ascultam, la iușeală.

Scoțînd
steagul roșu
din bluze albastre,
veneau
grupuri strînse
pe urmele noastre.

Copite-n tufiș
galopau
năvălășe:

- La ocnă!
Vă dăm noi!
Săbii! Cravașe!

Și nu disperam
duși de zbiri
în convoi:

mulțimea
din fabrici,
știam, e cu noi.

Știam
că și-această grea clipă,
de oamenii
muncii
din lumea întregă.

Știa,
dîndu-și singele,
stegarul
ucis
că însămințează-un grăunte
de vis.

MA IA KOV SKI

In romînește de CICERONE THEODORESCU

O zi -
cînd poporul întreg îngă
știam,
o să-nalțe
milioane drapele!

Să-nfrunte
și secolii,
știam c-așa ies
îmensele forțe
din U.R.S.S.

1926

de ce vă plîngeți?

Vezi
cum se schimbă
al patriei chip.

Uite brigăzile,
mii.

Doar
prozatorul
ca un roc în nisip
se firie,
temele că i-ar lipsi.

Noi țesem
a vremii urzeală
mai decasă.

E asta
o vorbă în viet?

Poetul
se scarpină
la ceafa-i pletoasă,
teme
sub pleta
nu stat.

„Poet,
prozator,
dramaturg,
ce frunzișuri
veșnic le-ascund
pasărea rară?

De ce firi muzelor
cîțnesc mărnișiori,
cînd
de construcție
dădăie-o țară?

Vollhave
și Nipuri
electrificînd
chiar și-amintirea
rusalcelor,
arză-le, -
cu poveștile doicei
arta
ce-o mai fi vrînd,
din vremea-mpăratului
Mazăre?

Ce „lună”
„e!”
„ea”
și-alte mici suplimente?

Revoluția-i marș
de eroi
și de fapte...

Eu literaturii-i cer
echivalente -
dar uite
citesc
și mă-neacă
torentele
de plictiseală
și noapte.

Prea umbli
prin nori și prin ceruri
cu nasul!

Aruncă
hlamida antică,
drăguță!

Desen de PERAHIM

Inhamă-l
să tragă,
Pegasul,
a traiului zilnic
cărută.

Uitați de sonete
și versuri călduțe,
holbați-vă
ochiul
cu sete
pe-al fabricii
corp de clădiri
nou-nouțe,
pe-un ziar
de perete.

Mă iartă, tovarășe,
și-o spun grosolan -
dar arde
pămîntul
în mlîni de poet,
cînd este
poet
nu trompet
mocafan,
nici țes-tribuduro-trompet.

1929

tovarășului Nette, vaporului și omului

Nu tresar de-a surda,
Nu, privirea-mi n-o dor
năluciri absurde...
Cu mișcări încete,
el e,
întră-n portu-ncins de arșiță
„Teodor
Nette.”

El e.
Îl cunosc.
Așa precum îl știm.
Ochelari rotunzi,
colacii de salvare.
- Salve, Nette!
Drag mi-e că ești viu
în parime
și în coșurile mari, fumegătoare.

Pentru tine
marea-i prea puțin adîncă.
De la Batum,
au tot fierit cazanele-n furtună.

Ți-amintești de vremea
cînd erai om încă
și beam ceaiul
în cupele diplomatice, împreună?

Somnorosii
sfărătau ca niște cai,
Tu
cu ochii
la pecetele de ceară,
despre Romka Jakobsohn
vorbeai
sau spunea
poeme-ntregi
pe dinafară.

Adormea spre zori,
cu mina pe nagan.
Doar să-ncerce
unii
dacă vor...
Nici în glumă
nu m-aș fi gîndit
că peste-un an
mă voi întîlni
cu tine -
ca vapor!

Adevărul cărților
l-ai crede și nu prea
Doar
în cărți
se-nrîugă toate cele!
Dar vorbește viața-n fapte
ca a ta,
fapte ce-ntrupează
comunismu-n ele.

Noi trăim
uniți
prin jurămînt de-oțel.
Să ne-mpuște,
să ne răstignească,
noi
neînfricați
vom crede-n el
și-ntr-o societate
omenească.

Singele
și jertfa
pline-s de-nțelesuri.
Gloante să ne latre,
nu ne-om teme.
În vapoare
ne-ntrupăm,
în versuri
și în alte fapte
ce trăiesc prin vreme.

Aș trăi, trăi-i-aș,
ani gonind sub stele,
dar și cînd m-oi stînge,
ce-mi doresc cu sete
e să-mi bată-n piept
în ceasul morții mele
înama
tovarășului
Nette.

15 iulie 1926, Yalta.

RISUL LUI BACOVIA

Au fost stăruitorii lui Bacovia „secretiunea unui organism bolnav, după cum igrăria este lacrima zidurilor” ori durere stilizată, așa cum se considera cu predilecție în trecut? Să-lucidăm, prin luciditate oricât de degradată, și altă de autentic înscris oricât de suspensiv estetic al jignitei, spălmântorului valet al lui Bacovia — a fost reacția nu a unui organism, dar a unei conștiințe — nu bolnavă — ci imbolnavite de o societate înspălmântătoare. N-a știut însă poetul decât să se lamenteze, „frumos” și cu o deplină justificare? E meritul criticii marxiste de a fi relevat în masa tragică de pe fața celei mai complete victime a poeziei românești de la Eminescu încoace, dîra de lumină a unei aspirații către socialism, către o altă lume, invocată cu exasperare, ca unic remediu al durerii „proletarilor muncii” și al propriilor tensiuni: „O, vino să te confunde expres: Aici stau eu, / Un solitar, / Ce-a ris amăr / Și-a plim-mere.”

Structural ambivalent, Bacovia a ris, — așa cum pot rida martirii, orbipat pînă la rictus, la grimasa. Smuşca risul de sub povara suferinței. Hotelele sarcastice sînt scurte și repede convertite în contrariul lor, în cascade de lacrimi, ca într-un delir: „Și gem și pling. / Și rid în hi, în ha. Tumulul satiric nu este propriu poetului. Modalitatea sa organică este aluzia, ironia compătimitoare și vag disprețuitoare, indulgentă, sau cei multii sarcasmului absorbit în suspin. Plîngînd fără ostentativă, scria, fără a se complăce în voluptatea sau orgoliului torturii, martirul rida furios, cel mai adesea imperceptibil, pudic și o neliniște agrava, ca și cum ar fi strînit — rîzînd — o mistor. Așa cum arăta și Matei Călinescu, Bacovia se voia anonim, pierdut în mișcările, umblied pe lângă ziduri, de preferință noaptea, sau ziua în locuri pustii ori în plină canicula ce izgonește orice suflare de pe stradă, expunîndu-și rîniele nu atât înaintea semenilor, ci a universului sau a iubitei. De obicei risul este pîrgina suletelor tari, increzătoare în sine și, cînd se însoțește de vanitate, așază o distanță de netrecut între el și lume. La Bacovia, risul ca și plînsul este al unei conștiințe modeste și însingurate. Pentru el, risul exercită o dublă funcție: o căutare a adresa societății și auto-critică la adresa propriilor vizituri hiperbolice, și, în acest sens, chiar terapeutică, trezind să-l temperze chinul. Arma, pe avertă pînă la răzbuună, iovind în adversități, dar parca se și întoarce împotriva-i, semnalîndu-i vrăjmasoarea cu prezența sa vulnerabilă. Leda drăstie împotriva eventualei lăsarî în viaa durerii, risul riscă să o profaneze sau să o minimizeze. Intr-un cuvînt, prin ris, singurătatea își rupe pentru o clipă brîul de piatră, pentru a recădea însă îndărătul ei, înmătușă de suferință: Sînt solitar pustiiilor pește... / Tovarîș mi-l risul hidos și cu umbra. (Palind). Impuls, mai mult decât o înclinare fermă și independentă, retrăcîndu-se, dînd înapoi tocmai cînd stăea, risul nu intră mai puțin în vizuina artistului, de unde, colorînd în grotesc tragioul, denunță stridențele unei lumi alienate. Problema nu este de a reține toate nuanțele spectrale ale risului bacovian, ci de a recompona mai ales imaginea lumii răstîrte și a etuii din mijlocul ei.

Universul atacă de risul poetului este un vid biuit, o imensitate străjuită de umbra morții. Lipsa lui de sens e denunțată cu remanere, cu ironia zadarniciei înscrisă în risul ei: Eu stau și mă duc și mă-nțor / și amănîl profundă mă-nțor. / Imi vine să rid fără sens. / Și-i frig și burzua. În acest cadru, risul se face direct purtătorul de cuvînt al risului: Imensitatea, venicie, / pe cînd eu tremur în delir, / cu ce supremă ironie, / arăși în tînd un cîmîtur. Acestei mișcări, dar pe un ton de obiectivitate, un stil informativ eutremurător, o are risul și în versurile: Sînt cîșiva morți în oraș, iubito. / Chiar pentru asta am venit să-ți spun. Ca martor suprem la procesul al cărui verdict îl semnează descompunerea, e convocat și risul confrător săi: Dar în lugubrul sălii pușoa în ris sarcastic / și Baudelaire și Rollinat. Ironia macabră, atotputernică, își etorbează un triumf și acolo unde viața trebuie să fie invincibilă, în natură sau mai precis în natura favorită a lui Bacovia, stilizată, umanizată, — în paronim: Acum stă parcul devastat, ratal, / mîncat de cancer și fizic... / Atunci ridea, băteau arpi de vasele / „Acum cad foi de singe-n parcul goli.”

Pe același ecran, risul proiectează caricatura amoralului „etern”, a jurămîntelor renegeate, a ipostazelor romaneșce sau voluptuoase, orgia decadente, a sentimentelor prostituate de conștientă burgheză a femeii, a propriilor

iluzii violent dezmințite: În fotoliu, ostentiv, în largi faldiri de mătase, / pe cînd cade violența, tu citești nazalizînd o poemă decadentă, cadaveric parfumată, / monotonă, / eu priveam poemă roată a iubirii viitoare; / dar pierduta, cu ochi bolnav, / furi ironic împrejurul din saloanel parfumat, / și priveam-ți cade vașă peste apa larg ovală, / pe grădina cîngrenată, / peste toamna din oglindă / adormită. Sau în versurile amestecate în care femeia e Dalila: Ah, mi-ai spus atât de simplu că ți-ai sete de iubire, / neascultînd decît sopitura singurătății păduri, / îți opeai cu mina sînu și zimbea a ta privire, / chinul departării noastre neputînd să-l mai îndur / „Ha, ha, ha, ridea ecoul, de rideam de-a ta plăcere, / între om și-ntr-o femeie mi-ai spus ura din trecut. / Te-am lăsat să-și nîștie povestea cu dureri și cu mistere, / pentru mine, ca oricîndu treacă necunoscut.”

După cum se știe, universul specific bacovian, în care cele mai tragice, mai vîște legături se deslășă, reprezintă o normă, deformată pe ascuns, repliată în lumea burgheză, la epoca de început a descompunerii ei. Risul intervine acum, ascînd ecuația viețoasă, dezumanizantă, a raporturilor bazate pe spoiere, proletarizare, sau sărăcie și umilirea muncii și conștiinței, izolînd oamănii în celula individualismului, suscitînd joacămele, golînd de viață sufletele, într-o viziune de forme a căror strălucire acuză vidul. Locul de apariție a oferit un excelent alimenț lucidității unui poet care — înscris de privești autentice, de imagini oserpuzătoare — usor conjungînd de viață, de farmecul senzațional toare — a fost inclinat să se acorde încrederea a clipă. Așezînd de demitricare, sub accentul dezamăgiri personale, își sporește astfel vasearea. Victimele populare cu „versuri de un nou poet”, o pictură parfumată cu vibrări de vioară, calmal largures al anai „văs din țanțara” deșieciată în aerul de primăvară proaspăt elanuri, nedejdi, sentimentul unei reintrării fundamentale pînă și pentru oprimații fabricieri: La geamul unei fabrici, paia ucîrtoare / arunca o privire în zarea de azur. (Nerv de primăvară). Cumpănă stîrîl pe loc, a continuării în privațiune, mizerie și cană, destrămă iluzia schimbată: Vor fi acum ce toare cum este orșind, / dar iar rămîne totul o țanță toare. (Nerv de primăvară). Mirajul deșieci, de perțiu de aur expus în vitrină, simbolînd balul perțiu în care s-ar cufunda o întreagă clasă, nu rezistă înaintea perspectivei strîșitului: Pe trist catalafe, cu tristă regină, / veți sta în piciorul de gneață și sînt, / și-n trecerea vremii veți arde-n mormînt, / panofii de aur expus în vitrină. (Pantofii). Dîndărul „baletilui mecanic”, al decourului de elegație insinuante, de petrețeri melancolice, — din jurul cărora nu lipsește o undă de nepăsătoare studiată și alul de efect al poezilor trîșii, — masei muncitorești ce susține edificii și se rezartă, ca și poetului, asigurări formale, promisiuni vane în cîteva versuri se face procesul duplicității burgheze, a sistemului ei de libertăți mincinoase: Și dacă se zguduie orașul, și creierul rămîne pierdut, / și dacă munca troznește din brațe, din piatră, din fier, / mulțimea anonimă se va avea în vedere. / Tot ce-ai trebuie să am, pot să ce. (Note de toamnă). Spărgînd cutia cu iluzii, demasînd contrastul dintre „vămașagul milionar” și realitatea crudă, „greve, sînge, nebunie, foame, plînsul mondial”, risul devine aproape apocaliptic, ameninșînd societatea cu prăbușirea iminentă într-un incendiu general. Testul se măture ca un deșor care se strigă la încheierea pieșei: Pe cînd lasă-amarul făcării, / pe-un final ce se anunță, / pe-un jecor miliardar. (Amurg). În „Serenada muncitorului”, ironia la adresa aceluși univers burghez efemer, aproape fctiv din unghiul istoriei, al viitorului — e dură, opunînd „visele dulci” ale „hidosului burghez”, somnului lui adînc, veghea încornată a celor ce trudează, larma surdă a revoluțiilor ce se pregătesc: În noaptea asta, iată, sună / o serenada de topor. Privită de sus, fericea inconștientă și sauzărită de sine îl scoate pe burghez din regatul uman, aruncîndu-l în scaua primitivă: O, dormi în noaptea infanță, / amăgînd cu ser trimfai, / dar presărtie amana în rațune... / „În aceeași epocă, la alt meridian, celălalt poet proletar, Jozsef Attila, caracteriza la fel fericea burgheză: Văzu și Fericea, da, / urînu-se greoi prin curte. / O mașă jumătate-avea, / suriul crei, picloare scurte. / Cliepa în bași, zacea pe burță, / și grăbia cum știe ea: / și puul crei și moalea mîtră / soarele-uoș pe pipăie. (Luciditate). Aruncat în fundul timpului, burghezu este în cele din urmă zburit în spațiu. Minutul perfect tehnica minimalizării obiectului, prin reducția dimensiunilor pînă la anulare, ironia sporește cosmic: O, dormi... Dar vor urea spre soare, / în zbor sublim de aeroproplan cu vise dulci, burghez tiran, / e aurora-ngrozitoare... (Serenada muncitorului). Conform cu esența sau dublă, îndurerată și ironică, risul bacovian cuprinde într-o excelentă formulă concisă sinteza însăși a Romîniei burgheze. Caracterizarea ascunde în ea, ca o urmă de arsenic, autoironia ambiguă, făcută din compătimitare, și în același timp o vagă batjocură cu privire la soarta penibilă și ridiculă a propriului destin, a destinului poezilor, în mijlocul aceluși lum: Mai bine singuratec și uitat, / pierdut să te retragi nepăsător, / în țara asta plină de humor, / mai bine singuratec și uitat. // O, genii întăziate care mor, / în cere barbar și săr. / Prin asta egi celebran-Orient, / o țară tristă, plină de humor... (Cu voi).

Torturat, rictusul avea să se destîndă în suris abia cînd „toate profetiile poetice” s-au împlinit. Imaginele lumii atîrdată suspinate, acum sînt contemplate cu o dulceașă voioșie. Semn al încrederei cîștigăte în trîntăci zidurilor. Aparențele nu mai camufleză realitățile opuse, dimpotrivă, coincid și evidențiază conținutul. Dacă în poezia „De artă” sînt reinventariate, aproape la sensul propriu al cuvîntului, formele perimate pe care le respingea, dar cărora le și căzuse pradă („Cătevea cu visători damnați”, „symbolism”, „curentul decadent”, „bijuterii rare”, „paradoxuri”, „efuzii de parțime”), — în „Arminden” se celebră marea sărbătoare a unei munci eliberate, pline de elan, în armonie cu societatea și natura: Profil de burg gigant / și atmosferă rară, / amar parum de liliac și îndur de ghîțară. / Plăcaci deose-ză de sărbătoare, / voioașe veșchi moravuri... / Spre cîmp se duce și dumbrave / e roua lumii muncitoare.

De la moartea lui G. Bacovia s-au împlinit șase ani. Cine știe dacă marelui poet al orașului blestemat re-găsîndu-și resursele în elanul socialist, n-ar fi fost poate unul din poezii orașului renăscut...

Interesantă de dezlept cum se face că romanțierii romîni nu sînt nici balzacieni, nici dostoevskieni, nici flaubertieni, dar au devenit toți deodată proustieni. Criticul pledează împotriva pentru dezvoltarea unei tradiții clasice a romanțului, și lansă un avertisment scriitorilor amănunțit de conștientizarea formulului modernizat, tentați să sară peste niște etape cruciale de sedimentare a genului. Să nu uităm că afirmarea impetuoză a romanțului se produce în literatura romîna abia între cele două războaie cu Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadopol-Bengescu, Cezar Petrescu, Gib. Mihăilescu. Ce saluăm astăzi în intervenția lui G. Călinescu? Lucide și postă dată încercările de dezagregare a romanțului de rarefere a contactului său cu problemele vieții sociale, rapoarta dată subiectivismului exacerbat și sterilității experimentării formaliste. Că adevărata înforțe a specilor epicului se obține printr-o continuitate a direcțiilor în spiritul marilor clasici ai romanțului, creatori de figuri, profunzi observatori ai dislocațiilor petrecute în realitate, în viața unor largi categorii umane, sub influența mișcărilor istoriei, adepți ai construcțiilor armonioase, echilibrate, de o arhitectură clară, — ideea aceasta n-a putut fi demonstrată practic, în întreaga ei amploare decît mai tîrziu, în epoca socialismului, cînd s-au creat condițiile morții temetice și a orientărilor estetice. Continuturile pe care o propune realismul socialist în literatura noastră, în limitele realității, în epoca de construcție de figuri, gîsim astăzi în Bietul Ionidic etc. în Scrierul negru, reproduse, fapte diverse de gazetă, fișe de jurnal, scrieri, comentarii științifice, materiale de arhivistică. Tehnica derivărilor și a detaliilor — prin „notele care subțiază și concurează textul principal” — relevată la Camil Petrescu (mărturisirea autorului Tezilor: „nu-l nișuim, fac un soi de paranteză”), o detectăm acum și la G. Călinescu într-o altă ocazie a modalităților epice, dar în aceeași căutare a autenticității. De îndată ce acceptă postura de referent al adevărului, scriitorul se simte îndemnat să iasă din circuitul simetric, riguros, în favoarea unei anumite dezordini, atribuit al firescului. Există și aici o coerență, o unitate dar de un alt calibr. Celor două romane ale lui G. Călinescu li s-au adus repozituri întemeiate în privința determinării sociale a unor fenomene (barbaria legionară) și în privința reliefării elementului pozitiv (figurile oamănii noi în „Scrierul negru”). În critică a fost însă prea puțin valorificat aportul lor prețios la dezvoltarea prozei: portretizarea sarcastică pînă la grotesc a lumii vechi — profului excepțional în literatura romîna — descrierea aspirației spre eliberarea socială și plînsul în destinal lui Ionidic, nivelul de intelectualitate al analizei psihologice, de-așezarea în maniera de reconstruire (discontinuitatea narativă) etc.

Continuare S. DAMIAN

rescîntă (cu mijloace noi) a convenționalismului și ipocriei de castă proprii marelui burghezi, dar și revelațiile în explorarea zonelor de conștiință și din vecinătatea conștiinței, universul infinitesimal, dialectica originală a semeniilor în cercul concentric etc. Modul mesajului de fratură a problemelor spațiale și timpul în unele mari romane de la începutul secolului XX, deși a năruit după aceea, prin extindere, formule ale decadentismului în proză, de fărîmîpăre, de destrămăre a tipologilor, de estompare a observației sociale — anușă, într-una din coordonatele sale, și o experiență fructuoasă, posibilă și în limitele realității. Cel care a atrocizat structurile eterogene, amănunțite substanțelor străine în roman, cel care a clădit un model clasic al compoziției realiste, Enigma Otiliei, își va reconșidera ulterior unele păreri, și parcă va acorda, cu întîrziere, circumstanțe atenuante și preopinativul său. În ce fel? O dată cu episoade utilizate pe analiza clasică a sentimentelor și pe o suită de portrete, rod al ocaziilor de construcție de figuri, gîsim astăzi în Bietul Ionidic etc. în Scrierul negru, reproduse, fapte diverse de gazetă, fișe de jurnal, scrieri, comentarii științifice, materiale de arhivistică. Tehnica derivărilor și a detaliilor — prin „notele care subțiază și concurează textul principal” — relevată la Camil Petrescu (mărturisirea autorului Tezilor: „nu-l nișuim, fac un soi de paranteză”), o detectăm acum și la G. Călinescu într-o altă ocazie a modalităților epice, dar în aceeași căutare a autenticității. De îndată ce acceptă postura de referent al adevărului, scriitorul se simte îndemnat să iasă din circuitul simetric, riguros, în favoarea unei anumite dezordini, atribuit al firescului. Există și aici o coerență, o unitate dar de un alt calibr. Celor două romane ale lui G. Călinescu li s-au adus repozituri întemeiate în privința determinării sociale a unor fenomene (barbaria legionară) și în privința reliefării elementului pozitiv (figurile oamănii noi în „Scrierul negru”). În critică a fost însă prea puțin valorificat aportul lor prețios la dezvoltarea prozei: portretizarea sarcastică pînă la grotesc a lumii vechi — profului excepțional în literatura romîna — descrierea aspirației spre eliberarea socială și plînsul în destinal lui Ionidic, nivelul de intelectualitate al analizei psihologice, de-așezarea în maniera de reconstruire (discontinuitatea narativă) etc.

De la Balzac și Tolstoi, pe calea largă a romanului, s-au produs inevitabil și modificări în natura obiectului, modificări de organizare, de ritm. Respingem teoriile decadentismului despre metamorfoza firii umane, teoriile care duc la pulverizarea legăturii dintre om și societate, la dezarticularea imaginii în proză, la părăsirea limitelor de boltă ale epicului, prin tot soiul de inovații fipătoare: anticaricatură, antierotic, antisubiect. Dar le respingem nu dintr-o perspectivă de imobilitate, de impietate. După obiceiul fascinant al celor două războaie mondiale, după victoria pe a patra parte a globului a revoluției socialiste, este normal ca schimbările lui în realitate, să marcheze și psihologia și sensibilitatea oamănii. Literatura reflectă aceste mutații. De pildă în romanele sovietice despre revoluție și despre construcție, istoria definește un loc mai pronunțat decît în vechiul realism, fundul devine adesea focarul principal al acțiunii. Raportul între destinal individual și mișcarea mîșmarilor cuprînd o determinare multăplă. Caracteristicile romanului-ronic, denumit mai exact de I. Ianos roman monumental, au fost ample și competent înfășurate în cartea sa închinată acestei direcții „epopeice” din proza secolului XX. Mai există și alte direcții, al căror coeficient de valabilitate critică trebuie să-l decidă, după cum prelucrare Julea a tipurilor de naratiune consacrate de corșii romanului din secolul trecut permite și ca noi opere de valoare. Chestiunea este prea complexă ca să fie soluționată în aceste rânduri și revindică venenii, corșii, aprofundării. Care e opinia critică?

Este adevărat că dorința de a sistematiza n-are un teren prea prielnic de desfășurare într-un domeniu (tipurile de compoziție) unde demarșurile nu pot fi nete, definitive, reversibile. O generalizare, ală, cere precauțiune, efortul de a preînșina pînă la eventuala disocieri și parti-cularizări. Apreciez de aceea rezultatele atinse de Paul Georgescu în cele cîteva articole consacrate problemei de compoziție. Criticul trece peste multe obstacole, stabilește relația între concepție și construcție, rotul determinat al ideii și căile interacțiunilor elementelor formei și fondului. Articolele sale despre construcția romanului și nuanțele string remarcă fine și interesante. Ceea ce îl defavorizează pe critic este, după părerea mea, selecția de a așeză prea

Recent, revista „Igaz Szó”, organ al Unirii Scriitorilor din R.P.R., a împlinit 10 ani de la apariție. La festivitatea ce a avut loc cu acest prilej la Tg. Mureș, au luat cuvîntul tovarășii Bănuș prim-secretar al comitetului regional de partid, Ștefan Jakab, secretar al comitetului regional de partid, Dumitru Puni, președintele comitetului executiv al Sfatului popular regional, Marcel Brelșu, membru în biroul comitetului de conducere al Unirii Scriitorilor, Ion Brad și Szemler Ferenc, secretari ai Unirii Scriitorilor, numeroși oaspeți, colaboratori și cititori al revistei.

Au luat cuvîntul: Hajdu Gyözö, redactor șef al revistei „Igaz Szó”, Ștefan Jakab, secretar al comitetului regional de partid, poezul Marcel Brelșu.

La sereta literară cu care s-a încheiat festivitatea au citit din operele lor Marcel Brelșu, Szemler Ferenc, Radu Bouraeanu, Kiss Jenő, Tiberiu Ulan, Bajor Andor, Nagy Istvan, Ion Brad, Eugen Barbu, Papp Ferenc, Aurel Rău și Lehey Lajos.

Sărbătorirea revistei „Igaz Szó”

REP. Mihail PETROVEANU

ILEANA ROMAN (T. Severin). — Sîntei pe un drum bun, „Curs sealar”, „Mediculi”, și pe alocuri, celelate, indică posibilități certe, pe care așteptăm să le confirmăm și să le punem în valoare din ce în ce mai bine în mesajele viitoare. Mi trimiteți.

VALERIA ANDRISSEANU (Mădăreș). — Sînt versurile reșuite, interesante în „Tinerete” și în „Omuli și inima” (mai puțin în „Soarele”), dar păcatul acestor lucrări e lipsa de limpezime, de cursivitate, de organizarea artistică. Vă lăsați prea mult în voia condelului, în largul unor asociații metaforice difuze, învâlmășite, care nu slujesc intenția, ci, dimpotrivă, o diluează și o ascund. Luptați-vă pentru o anumite disciplină și logică poetică, pentru ca frumusețile reale, de care sîntei în stare, să nu piară sufocate de buruienile anarhic al vorbăriei. Și mai trimiteți.

GH. SIMBOTIN (București). — „Eterna chemare” e o compoziție greoaie, prozică cu puține lăcăriri de poezie. Nu ne putem face o părere clară, deocădată.

GRECU GHEORGHE (reg. Hunedoara). — Sînt unele semne, dar

inexperiența e deocădată precumpăitoare. Sîntuți și țineți-ne la curte.

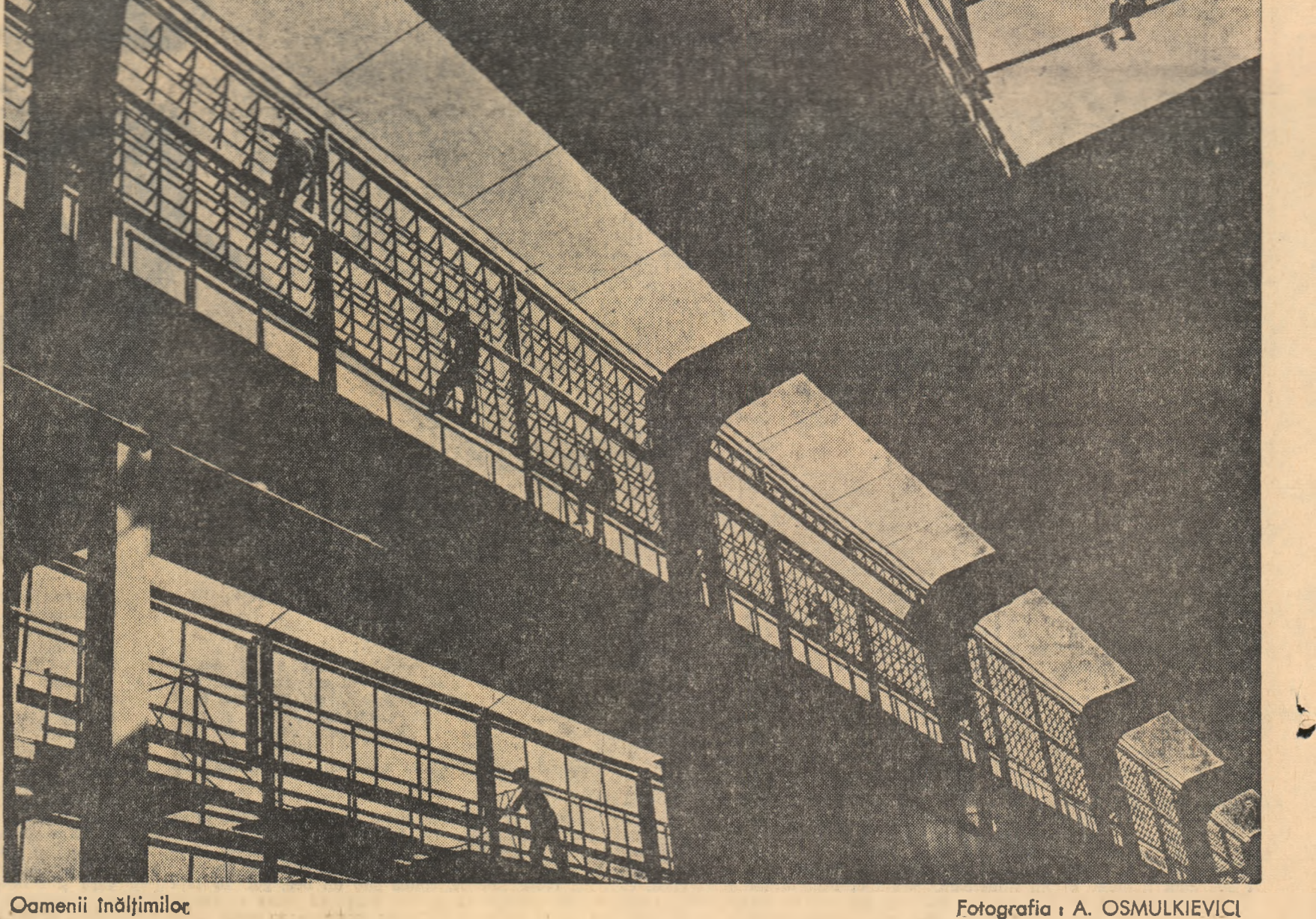
NICOLAE CODREA (Sibiu). — Este, fără îndoială, o vibrație poetică în manuscrisele pe care ni le-ați trimis. Ea este însă grav nemișnată, pe de-o parte de uscăciune, de prozism, (ca în „Poemul cifrelor”, altmîntri, foarte interesant prin ideea lui poetică), pe de alta (și mai ales) de obscuritate. Străduiți-vă să limpezii, pînă la capăt imaginea, versul — aerul vag, aproximativ rezultate din lîmbnarea paradoxală, forțată, a unor cuvinte, „mari”, formulele ambigue care vor „să spui multe”, toate acestea creează un freamăt poetic fals. Fețică-vă de el! Și mai trimiteți.

DUMITRU NICOLAE NISTOR (Năsăud). — Este interesantă, desigur, viața dvs. Iar scrierile vădesc un lăudabil îndemn spre cultură, cunoștințe largi și diverse. Acestea toate însă nu sînt suficiente pentru a vă asigura rezultate demne de interes în poezie. Strofe ca acestea (care reprezintă oarecum nivelul general al scrierilor dvs.): „Năsăud, locul meu natal, Orașul mic din Ardeal

Hrisoavele-și spun: „Nasaudum”. Citat și-atunci ca „Oppidum”, n-au aproape nimic comun cu poezia, necum să întrecă (cum afirmăm) în legătură cu versurile dvs. unele poezii de Petofi și Lenau. Vă sfătui să luați legătura cu Casa de creație populară, unde cîntecule, amintirile, impresiile de călătorie, etc. ar putea fi înfășurate și valorificate, și unde veți putea primi și îndrumări în privința activității dvs. viitoare. (Poate veți reuși mai bine ca povestitor, avînd la dispoziție și un material interesant și bogat). Cit privește calitatea de țaran, eu nu împiedic pe nimeni să se afirme în poezie. Ci, dimpotrivă (numai să existe talent).

BURLAN CORNELIU (București). — Îndemnată versificării e vădită, dar temele mai ales în „Spelen” aparțin unui timp și unei filosofii defuncte. Veniți mai aproape de zilele noastre, și, firește, mai trimiteți.

CORNEL FOTEA (Volnești-Iasi). — Sîntem bucuroși să constatăm că sîntei pe un drum bun. În paginile trimise sunt multe versuri frumoase, pline de făgăduințe. Iată de pildă:

Oamenii înălțimilor

Fotografia: A. OSMULKIEVICI

„Vie cu struguri măsoași, parfumați Solfecăză la simfonia culesului colectivist...” (7) I

Mai trimiteți, judecîndu-vă singur mai exigent încă.

LEU GHEORGHE (Iapova). — Manuscrisele dvs. mărturisesc reacție înestristă. Ce păcat însă că vă lăsați condelui să alege prin dese tufșuri obscure, adesea fără leșire, că-l ostentiv fără folos în divagării haotice și tenebroase, care fac multe părți din poemele dvs. absolut de nelieșe. Străduiți-vă să spuneiți limpede și deplin ceea ce aveți de spus, disciplinați-vă condelul și silihii versul, să spună nu multe, ci mult. Vă așteptăm cu pagini limpezii deplin finite.

CRISTIAN POPESCU (Galați). — Versurile dvs. arată îndemnare tehnică și, cu toate că stăpînite de atmosfera apăsătoare, sumbră, de universul imagistic al unei anumite poezii de altă dată, — ele comunică totuși, fie chiar într-o măsură redusă, un freamăt liric tîr și personal. Am vrea să vă vedem scriînd la tensiunea și îndrăzneala celor 18 ani și dvs. mai puțin crispă și convențional, cu mijloace mai noi, pe măsura sentimentelor și elanului dvs. Sînt motive să credem că rezultatele vor fi din ce în ce mai bune. Vă așteptăm.

ARISTIDE LEONTE (Craiova). — „Mamei” „Tineca” e cam naiv și simplist, mai încheșat, mai profundă, „Prăpăstie și zbor”, care totuși păcătuiește prin unele crudități de limbaj, prozismul, etc. „Trandafirul albastru” înscel frumos: „M-am depărtat în mușchi cum se depărtăză valurile oceanului în larg ritmic și etern pentru a se pierde și tot mereu volam să mîngii cu privirea urmele mele bătute de ciocanele lumii”. Da, sîntuți și întunecos, la propriu și la figurat. Mai trimiteți.

ADRIAN POPOVICI (Moreni). — Ceea ce ne-ați trimis sînt încă încercări stîngace de începutor din care e greu să deducem șansele dvs. de viitor. E necesar să studiați temelnic experiența marilor poezii ai lumii, să citiți și să exersați stăruitor. În ce privește celelalte proiecte de care ne pomeniți, nu cumva oare prea devreme să vă-n-cumetați a scrie un roman?

Geo DUMITRESCU

PRESTIGIUL LUI MARŞAK

de GELU NAUM

Există o lume aparte, o lume a adevărului și a poeziei a cărei poartă pentru oamnei e deschisă poezia, cel care pătrunde aici prin mijloace proprii numai lui. Dar cei ce îl însoțesc privesc atenți, încordăți, spre stânga și spre dreapta, și la cea mai ușoară slăbiciune a gândului-poet sint gata să pornească înapoi, sint gata să se închidă din cauza luminii prea puternice sau prea slabe, sint gata să spună: de data asta am mers cu tine, am mers ețeva pagini, dar data viitoare nu mă mai prind...

Vorbesc despre lumea copilăriei, cu bucuriile și cu grilele ei, cu adevărul și cu poezia ei, cu liniile ei firești și cu viziile ei la fel de firești: vorbesc despre poezia care se adresează oamenilor aflați în inepurturile vieții caud minciună, chiar și cea mai neînsemnată, este o total inacceptabilă și eund cuvintul poeziei ocupă un loc atât de important. Vreau să subliniez aici diferența genului, prezența necrutătoare ale călătorilor-capți. Și aici, ca și în literatura prerădă de viziuni, e drept că și găsesc destul spațiu pentru comune, ai căror obiectiv poate că e numai acela de a ajuta florilor adevărate să strălucească. Cu poezia și cu precizie cea mai ușoară alterare interioară, de multe ori inestimizabilă pentru cititor. Să nu fie vorba de poezia necesară pentru poezia copil se desosește de realitate poezia numai adevă, la suprafață, dar că la nivel nu ca e și nu acceptă obnubilarea pasiunii poeziei. Și aici, superficialitatea, banalitatea, perspectiva îngustă, plimberia comodă, fără nici un risc, pe că asistate, ca și dereglarea banului gust, răzuc poezia și-l due pe cititor la viziune, dacă nu la săli.

Știu foarte bine că punctul de identificare a poeziei preferate de copii și a poeziei preferate de cei vârstnici constă în pasiunea celui care are ceva de spus, în autenticitatea comunicării, în întâlnirea necesității interioare cu necesitatea exterioară. Iar eund poezia se adresează mai ales copiilor, necesitatea interioară nu poate fi decât dragoste pentru ei, iar rezultatul nu poate fi decât de ferele cele mai pare ale cititor. Alături poezia se asemănă copacului care, având și rădăcinile adine înfipte în pământ, înălțate eund oare, plant gingaș, adăpostind de arșie copacul care îl crește alături. Și să nu se înaltpăna curva ei.

pentru el, sonoritatea foneticului e mai puțin importantă decât circulația sevei: foneticul e sunetul umbrei, al răcoarei care îi ferește vâsltarul de uscăciune.

Aș vrea ca aceste câteva rânduri, în parte notate la Leningrad cu vreo șase ani în urmă, să fie înțelese cum trebuie de cititor. Nu am de loc intenția să teoretizez unele probleme ale poeziei și nici să fac loc, în domeniile care îi sint proprii, unor mixțiuni de botanică sau de biologie. Numai din întâmplare gândindu-mă la munca poezică a lui Marşak, mi s-a scris un poem. Știu foarte bine că prestigiu lui se datoră în primul rind importanței pe care o dă poeziei, simțului profund al responsabilității poeziei, umanității reale și pasionale prezent în fiecare dăruire cuvintului.

Așa, cred că se va desprinde mai clar imaginea cu multiple fațete a lui Marşak, totodată poet pentru copii, autor dramatice, poet liric, traducător și poet satiric.

Născut în 1887, Marşak începe să scrie versuri la patru ani iar la unsprezece ani devine autorul mai multor poeme și ai unei traduceri din Horățiu. Ca scriitorul criticului și istoricului de artă Sissoy și al lui Gorki, Samuel Iakovlevici Marşak termină liceul și pleacă în Anglia, unde urmează cursurile universității din Londra. În epoca aceea, scrie o serie de poezii și traduce poezii și folclor englez.

Adevărata lui desfășurare poetică începe însă abia după Revoluția din Octombrie, eund devine unul din inițiatorii de frunte ai literaturii pentru copii, atât de puțin dezvoltată în vechea Rusie și pe care aștia poezii înzestrați o mai oculesc încă și astăzi, poate pentru că nu este de loc comodă.

Versurile, rimele, piesele de teatru pentru copii scrise de Marşak, au trecut de multă vreme granițele țării natale și au devenit un bun al copiilor din întreaga lume. Și la noi, „Casa Pisciilor”, „Mister Twister”, „Zăpăciila”, culegerile „Pentru cei mici” — s-au bucurat de un real și binecârmătat succes.

Mai puțin cunoscut publicului din țara noastră, dar la fel de valoroase, sint versurile lirice ale lui Marşak scrise și sobre, exprimând gândurile, sentimentele și observațiile poeziei, înrădăcinate în realitate și fragmente publicate din „Început de veac” consacrate lui Sissoy, Gorki și Șaliapin, pe care poezia i-a cunoscut încă de timpuriu și i-a prețuit în mod deosebit. Alături de ei stau versurile pline de mișcă și durere inspirate de război, vigoarele și spiritualele satire, stihuri pentru așie, epigrame și parodii. Articolele teoretice și critice, unele despre măiestria poetică și paginile de amănunt, întregesc bogata activitate a poeziei.

De o apreciere deosebită se bucură traducerile lui Marşak, printre care cele mai de seamă eund printre sonetele lui Shakespeare și poeziile lui Burns. „Otindu-l pe Burns în traducerea lui Marşak — scrie Alexandru Tvardovski — ai o asemenea impresie de autenticitate încât îți se pare că Burns însuși a scris în rusește și că scrierile lui sa ajuns la noi fără întrerupere. Lista valoroaselor traducerii faoate de Marşak îi eund și pe Byron, Shelley, Keats, Wordsworth, Blake, Kipling, Browning etc.

Sauzel însuși Marşak și a închinat întreaga viață poeziei. Astăzi, după ani de activitate bogată și multă scriere, luca prețuire care i s-a acordat prin decernarea premiului Lenin, se răzucă prin așie asupra lui și asupra poeziei lui.

Dintre cele aprecieri s-au făcut la adresa lui Henri Barbusse, cuvinte bine simțite, elogi bine sustinute, caracterizate cea mai reprezentativă rămâne, probabil, formula lapidară găsită de Jean Richard Bloch: „l'homme qui n'a pas varié”. A nu fi oscilat, a fi rămas ferm, neabătut, odată într-o lănduire militantă pentru adevăr, pentru dreptatea celor mulți, pe calea luptei împotriva tuturor închinărilor sociale și umilințelor morale generate de capitalism, constituie dominaanta unei activități impresionante și justifică toată gloria care înconjoară amintirea sa.

Părea sortit după tonul melancolic și eteric al versurilor din primul volum publicat în 1895, să îngroșe cohorta acelor contemplativi viziunii, rătăcind în spuză simbolismului, să devină încă un „rafinat”. Și nu s-ar fi ridicat deasupra acestei condiții epigonice și agonice, dacă acest vreașat nu l-ar fi prins de la primii lui ani în frământările sale cruciale. În 1913 îl găsim de acum colaborator al „Revuei Pacific”, făcându-și vocea de militant pe un front unde va dobindi de-a lungul anilor aptitudinile de strateg și adevărat conducător de oști. Începutul era al unui idealist generos, cam abstract în țelurile-program, dar nu mai puțin decis să lăture pe judecata intelectualului detașat, să depășească miopia tradițională a acestuia în raporturile cu lumea și în aprecierea relațiilor sociale existente. Analiza înceică a împrejurărilor contemporane și mai ales experiența primului război mondial au săliit în conștiința scriitorului convingerea precisă, definitivă, că nici o îmbunătățire în situația materială și spirituală a multilor trude nu va fi posibilă fără a modifica înseși bazele sociale care au permis acumularea tuturor bogățiilor și concentrarea tuturor profiturilor în mna oțvoră. În felul acesta el a transformat revoluția în acuzare și de la protest a trecut la acțiune. Cu

90 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI HENRI BARBUSSE

„Focul” — roman publicat chiar în vremea războiului — Barbusse demonstra mai mult decât indignarea față de ororile provocate de goma după cștig a magnailor capitalului internațional, se angaja direct în lupta de parteră celor oțpșii. Concluzia logică a acestei atitudini nu putea fi decât una și ea avea să se producă în 1923 cind Barbusse a intrat în rindurile partidului, de avangardă al celor ce muncesc, sancționind astfel adeviziunea sa totală la țelurile revoluției socialiste. De atunci și pînă la moarte, survenită din pricina unei imbolnăviri în august 1935, autorul „Focului” a fost un militant neobosit pentru concentrarea tuturor oșmenilor cinstiți de pretendenții în jurul steagului proletar, împotriva reacțiunii mondiale, pentru triumful ideilor păcii și colaborării între popoare, pentru unitatea de acțiune a maselor muncitoare împotriva pericolului fascist. Alexandru Sahia, care l-a cunoscut puțin înainte de a muri, la Moscova, a relatat convorbirea avută atunci cu el, subliniind declarăția lui în legătură cu răspunderea mare ce revine scriitorului în epoca noastră: „Un scriitor nu trebuie să rămie surd, să-i acopere ochii în fața teroarei care se întinde în întreaga lume, peste capetele unei mulțimi explodate. Crește un val soviet, nu împinge spre ura de rasă, se vrea războiul. În ultioarea aceasta să se aștre scriitorul pentru a deveni plgăhie puternică la solvarea umanității. Scriitor înseamnă acțiune”. Toată activitatea lui Henri Barbusse a ilustrat eficacitatea unei astfel de înțelegeri înalte a menirii scriitorului. El l-a înzestrat pe scriitor cu demnitatea militantului iar acestuia i-a împrumutat autoritatea creatorului.

Geo ȘERBAN

PREMIUL „FORMENTOR” DECERNAT UNUI EXILAT SPANIOL

De data aceasta premiul „Formentor”, trecind peste incertitudinile de anul trecut, a știut să distingă două lucrări cu adevărat demne de luat în seamă: „Marea călătorie” de Jorge Semprun, premiata pe manuscrisul înedit și „Cunoașterea durerii” de Carlo Emilio Gadda, încununată cu Premiul internațional de literatură.

Comisia editorilor și scriitorilor care-l însoțesc s-a întrunit în Grecia, la Corfu, în loc de Spania, țara de origină a premiului „Formentor” din cauza ostilității arătate de guvernul franchist față de această inițiativă, pe punctul de a deveni unul din evenimentele importante ale lumii literare contemporane.

Premiul dat lui Jorge Semprun poate fi socotit în adevăr semnificativ. Scriitorul e un comunist spaniol. Faptul că i s-a acordat totuși lui în unanimitate laurii premiului a fost considerat alt de membrii juriului și de presa literară occidentală drept un răspuns al oamnelor de cultură la acțiul

asasinării lui Gimrau, la teroarea desălmățită împotriva intelectualilor de stînga în Spania. Prezentată de către editura Gallimard (trebuie să amintim că scriitorul trăiește în exil la Paris), colegii editori din Germania, Italia, Statele Unite, Spania, Anglia, Scandinavia, „Marea călătorie” s-a bucurat de un vot aproape unanim. Lucrarea poesteste călătoria dureroasă a unui convoi de deportați francezi de la închisoarea din Antere la Buchenwald. Protagonistul este un comunist spaniol, care după eliberare refuză să fie socotit învâlit și își reia locul de combatant pentru eliberarea Spaniei. De altfel, așa cum mărturisea într-un interviu acordat ziarului „Unită” cartea lui Semprun are un pronunțat caracter autobiografic. Născut în 1923, Sem-

prun avea 16 ani cind a fugit din Spania. Intrat în rezistență este arestat în 1943 și deportat la Buchenwald. Intors în Franța militază în rindurile P.C.S. și debutează acum în literatură.

Carlo Emilio Gadda este un romanțier care a trecut de vîrsta tinereții și a scris pînă acum mai multe cărți. E născut la Milano unde a luat doctoratul în inginerie în 1920. Dintre lucrările sale amintim „Madona filozofilor” din 1930 și ultima și cea mai cunoscută apărută în 1957 sub titlu „Marea încercătură din strada Merulana”.

Numerose opere au fost puse în balanță pentru premiul internațional de literatură și în cele din urmă au rămas în discuție italianul Carlo Emilio Gadda, americanul Nabokov, polonezul Dombrowski și cubanul Alejo Carpentier. S-au disputat în final Gadda și Nabokov. Intre erotismul și cosmopolitismul aristocratic al lui Nabokov din romanul în versuri intitulat „Focul pălăii” și forța și autenticitatea lui Gadda din „Cunoașterea durerii” a prelevat direcția săndtoasă. Susținind cartea lui Gadda romanțierul Elio Vittorini a amintit că un premiu trebuie să fie acordat, după expresia sa, unei literaturi „arteriale bogată în oxigen, nu unei literaturi venoase” și un premiu nu are ca scop numai consacarea unui nume unei prea cunoscut, ci trebuie să aducă o indicație utilă asupra direcției de dezvoltare științifică a literaturii.

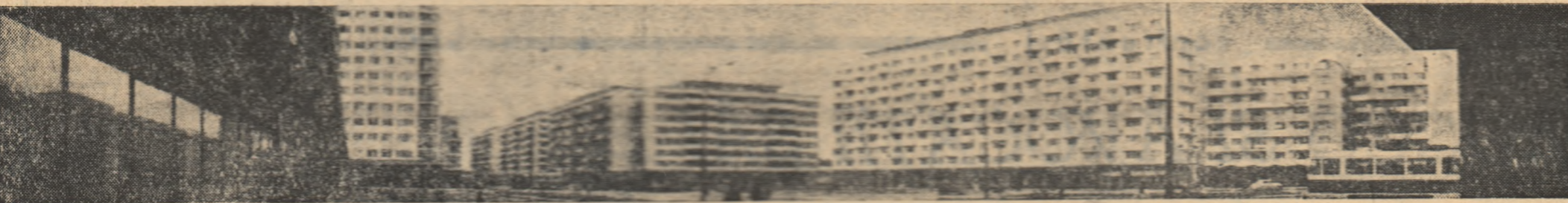
Romanul „Cunoașterea durerii” a fost scris încă acum 20 de ani și publicat în foaieșton de către o revistă literară. Spre a da o idee de caracterul literaturii lui Carlo Emilio Gadda trebuie să ne gândim la o îmbinare originală dintre Rabelais, Swift și Balzac. Cind grotesc, cind filozof, cind crud realist, Gadda e un scriitor de înaltă valoare literară. „Cunoașterea durerii” e o carte amară, umană, profundă și plină de vioiciune critică.

Bilanțul premiului „Formentor” de anul acesta este deci pozitiv. El a căpătat o fizionomie sigură care îi garantează viitorul. Ar fi de dorit ca așa cum au preconizat unii din membrii juriului, de-acum încolo să participe în comisia acestui Premiu — unde s-au discutat și au fost menționate și cărți din țările socialiste — și editori și scriitori din lumea socialistă.

Milano, 16 mai 1963.

Bernardo KORDON
scriitor argentinian

Mario de MICHELI

Impresii din București

Pentru un argentinian care sosește din China — și acesta este cazul meu — România nu impresionează prin exotismul său, ci din contră, prin multiplele sale caracteristici comune tuturor țărilor latine, cu toate că una dintre acestea se află în Balcani și cealaltă e o țară extrem meridională din America de Sud. Buenos Aires este un oraș cu caracteristici europene și latine și de aceea o plimberie pe străzile Bucureștilor îmi apare ca o îndeplinire foarte familiară.

Cu toate că la Buenos Aires sint socotit un voiajor îndărătnic — și acum am trecut prin trei continente, — trebuie să mărturisesc că Bucureștii mi-a rezervat o surpriză. Am dat de un oraș în care nu numai că s-a construit foarte mult, ci aci totul a fost construit cu un original simț al frumuseții arhitectonice și de ansamblu armonioase pe care le consider excepționale.

Cu toate că am spus că Bucureștii mi-a apărut familiar, vreau să mă refer totuși la câteva noutăți pe care le-am descoperit și le-am notat. De exemplu am vizitat Fabrica de Confecții și Tricotaje București. Lucrează acolo 14.000 muncitori, în majoritate femei și tineri. Trebuie spus că foarte multe dintre femei sint drăgule.

Trebuie să arăt că și în patria mea există mari fabrici textile în care lucrează mii de femei drăgule. La prima vedere o întreprindere socialistă este aproape la fel cu o întreprindere capitalistă. Sint mașini, muncitori și se fabrică obiecte la fel sau asemănătoare. Cu toate că nu sint tehnician, și nu mă pricep în probleme industriale, vreau să mă refer la câteva produse originale pe care am putut să le văd în fabrica din București. Într-o vitrină am descoperit un drapel al Republicii Populare Democratice Coreene. Am aflat că această fabrică a fost decorată de către guvernul coreean. Tocmal am venit din Coreea, cunosc acest popor eroic, și dicătrile luptei sale. Cind e ziua în București, la Phe-

nian este noaptea. Și în timp ce trandafirii înfloresc în parcurile și străzile din București, explodă o bombă de peste o tonă la Pheban, exact o bombă de fiecare metru pătrat și de fiecare locuitor al capitalei coreene. Era zi la București și noaptea în Coreea, dar nu era vreo deosebire între zi și noaptea în Fabrica de Confecții din București. Se luca sa vrea schimburi pentru a putea trimite îmbrăcăminte poporului coreean. Muncitorii din fabrică au primit oțșimă victimelor bombardamentelor imperialiste, le-au oferit un cămin și i-au învățat o meserie pentru ca apoi să poată contribui la reconstrucția îndepărtatelor lor patrii în așierina. Iată un produs al unei fabrici socialiste pe care niciodată nu-l va produce o fabrică capitalistă. Un produs de calitate extraordinară care se numește solidaritatea popoarelor lumii.

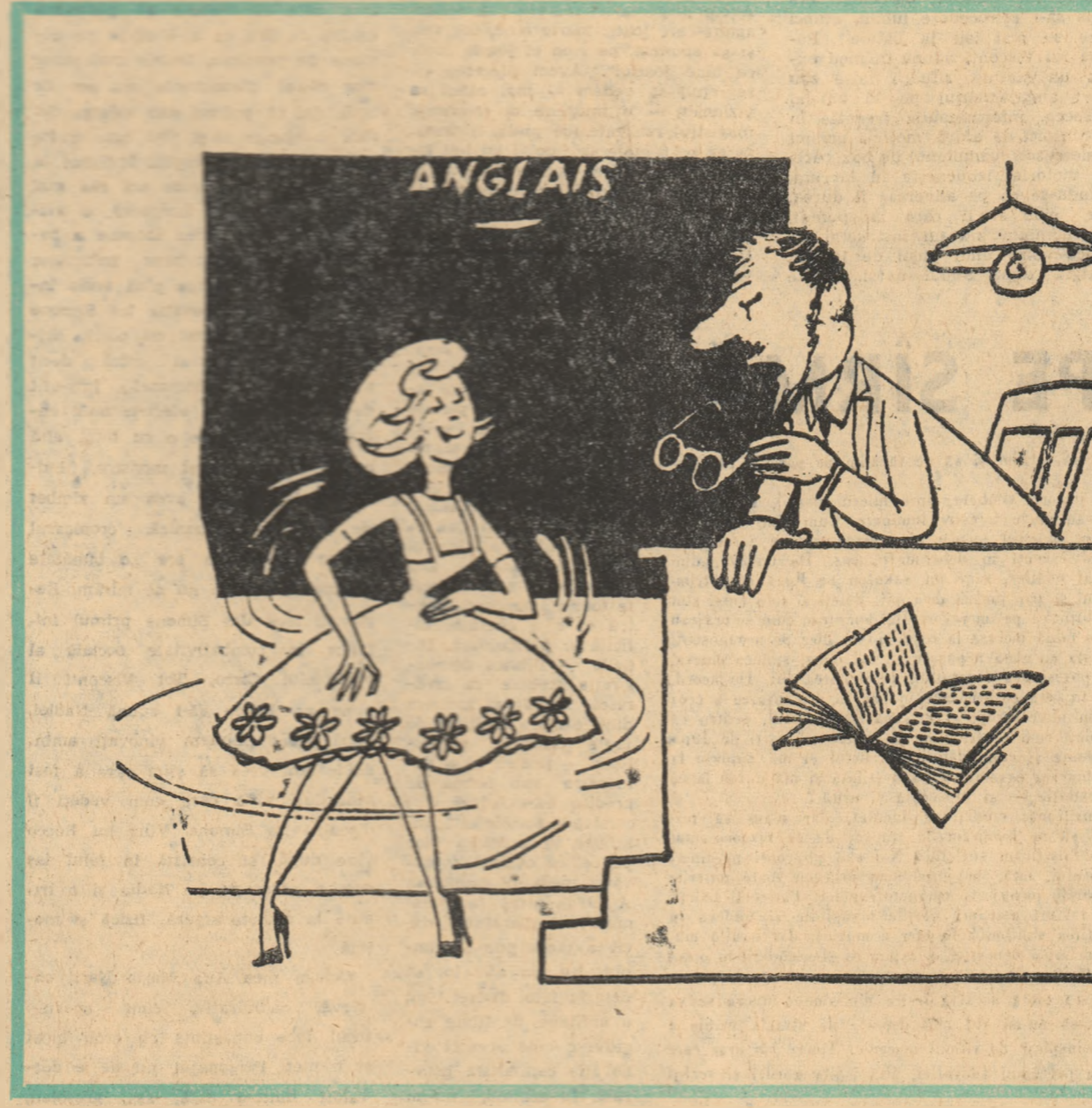
M-am interesat în cursul vizitării unei de prețurile produselor. Am fost surprins de prețurile extrem de reduse la mărfurile pentru copii și aceasta într-adevăr mi s-a părut exotice. În țara mea îmbrăcăminte pentru copii e întodeauna mai scumpă decât cea a unui adult. Legile împăcabile ale profitului arată că un părinte va renunța mai degrabă să-și cumpere o haină pentru el decât i se va părea scumpă, dar va face orice sacrificiu pentru a-și îmbrăca bine copiii săi. De aceea, industriașii și comercianții capitaliști nu govîie cind e vorba să scumpească articolele de îmbrăcăminte pentru copii. În această fabrică de confecții din București am aflat că în România lucrurile se petrec tocmai invers, și amuna că mare parte din beneficii se investesc în producerea de îmbrăcăminte pentru copii care se vinde publicului la prețuri accesibile. Iată deci un alt produs românesc ce nu poate fi găsit într-o întreprindere capitalistă: sentimentul social al producției. Fabrica aceasta de confecții din București contribuie la spectacolul care m-a emoționat cel mai mult în București: copilăria fericită înfîntă în orice

parte a lumii, și un simbol al afirmării unei poezii sociale în moduri și metode de construire a viziunii și sentimentelor. Viziunea socialistă se află în mare și parte în deșie țării.

Am văzut dinaintea mea un produs care ține de o așie spre viitor se impune scriitorului să așie un fapt literar în realitatea socială și culturală a României de azi.

Că scriitor vrea să simțeze că să trăiește oțșimă de literatură în limba română depășește cu mult tirajul lucrărilor similare ce se editază în limba spaniolă, în Argentina, Mexic sau Spania. Fapt care trebuie reținut, cind se ține că față de 200.000.000 de libero-americani, cei ce citesc în limba română nu sint decât 18 milioane.

Această înflorire născută a literaturii în România se explică prin politica justă culturală a regimului democratic popular și îndeosebi prin munca scriitorilor romini care au știut să împlinească rădăcinii adnc în solul fertil al conștiinței poporului lor.

CARICATURISTI LUMII

— Nu, domnișoară!
Sigur nu! Oliver
Twist e un roman de
Dickens!

Desen de BEC

COMITETUL DE REDACȚIE

Teodor Balș; Ov. S. Crahălniceanu (redactor șef adjuncț); S. Damlan; Ștefan Gheorghiu (redactor șef adjuncț); Eugen Simion; Al. I. Ștefănescu; Tiberiu Ulan (redactor șef); Haralamb Zlăncă (secretar general de redacție).